

AVRUPA'DAN AFRİKA'YA OSMANLI

Emircan IŞIK *

Devlet-i Aliyye-i Osmaniye'nin en geniş sınırları 5 milyon 200 bin kilometre kareye tekabül etmektedir. Osmanlı İmparatorluğu toprak büyüklüğü, ihtişamı ve fethedilen yerlere götürdüğü adaletiyle dünya tarihine adını altın harflerle kazımıştır. İstanbul'un fethi sonrasında Osmanlı İmparatorluğu'nun namı etrafındaki coğrafyaları aşmış, Doğu'da ve Batı'da büyük yankı uyandıran bir imparatorluk haline gelmiştir. İstanbul'un fethiyle Roma İmparatorluğu tarih kitaplarına gömülmüş; dönemin büyük güçlerinden biri olan Haçlı ordusu ise İstanbul'u geri alma planlarına başlamıştır. Osmanlı İmparatorluğu hüküm sürdüğü dönemde üç kıtaya yayılarak Ortadoğu, Balkanlar ve Kuzey Afrika'nın büyük bir bölümünü egemenliği altına almıştır.

Afrika'da Devlet-i Aliyye-i Osmaniye

Osmanlı İmparatorluğu, 16. yüzyıl itibarıyla birtakım zaferlerin ardından Afrika'da toprak kazanmaya başlamıştır. Osmanlı İmparatorluğu, 16. yüzyıldan 20. yüzyılın başına kadar geçen sürede Afrika'nın büyük bir bölümünü hâkimiyeti altına almıştır. Hatta 16. yüzyılın ortalarında söz konusu bölgede 1 milyon 100 bin kilometre karelik toprak genişliğine ulaşmıştır. Ancak ilerleyen dönemde söz konusu topraklar epey küçülmüş ve sonunda bu topraklara veda edilmiştir. Geçtiği topraklarda iz bırakan Osmanlı Devleti, şüphesiz Afrika tarihinde de önemli bir yer edinmiştir. Afrika fetihlerinden sonra Osmanlı, Akdeniz'i bir Türk gölü haline getirmiştir. Akdeniz ve çevresinde etki alanını genişleten Osmanlı, uzun yıllar boyunca bulunduğu coğrafyanın tek büyük gücü olmuştur. Mısır'ın en kuzeyinden Hicaz'ın en derin bölgesine kadar ulaşan Osmanlı Devleti'nin Afrika toprakları üzerinde bugün 15 bağımsız ülke bulunmaktadır. Bu denli büyük ve zorlu arazilerde hareket edebilmek için kabiliyetli askerler ve başarılı komutanlara ihtiyaç duyulmaktadır. Afrika seferleri de anılan kıstaslar çerçevesinde yürütülmüştür. Bunun bariz bir örneği Mısır Seferi'dir. Osmanlı'nın Afrika'da kazanmış olduğu ilk zafer olan Mısır Seferi; Osmanlı'nın Kızıl Deniz vasıtasıyla Hint Okyanusu'na ulaşmasına ve İslam Dünyası'ndaki hâkimiyetini pekiştirmesine vesile olmuştur. Bunların yanı sıra İslam âlemi için önem arz eden İslam'ın son peygamberi Hz. Muhammed'e (s.a.v.) ait eşyaların yer aldığı "Kutsal Emanetler" de bu savaşla birlikte İmparatorluğu'nun himayesine girmiştir. Mısır Seferi sonrasında Memluk Devleti tarihe karışmıştır. Yavuz Sultan Selim'den önce Cengiz Han'ın soyundan gelen Hülagü Han ve Emir Timur da Sina Çölü'nü geçmeye çalışmış fakat cesaret edememişlerdir. Yavuz Sultan Selim ise bu çölü donanımlı ve zafer tecrübesine sahip olan askerlerle birlikte bazı kaynaklarda beş, bazılarında göre on üç günde geçmiştir. Uzun yıllar Osmanlı hâkimiyetinde kalan Afrika topraklarının bir kısmı ilerleyen dönemde kaybedilmiştir. 1911 yılında yaşanan Trablusgarp Savaşı ile Osmanlı İmparatorluğu Afrika'daki son toprak parçasını da kaybetmiştir.

Avrupa'da Devlet-i Aliyye-i Osmaniye

Devlet-i Aliyye-i Osmaniye, uzun yıllar Avrupa topraklarında kalmış ve çoğunlukla diğer kıtalarda olduğu gibi sınır devletlerine karşı üstünlük kurmayı başarmıştır. Osmanlı İmparatorluğu bugünkü adlarıyla; Bulgaristan (545 yıl), Yunanistan (363 yıl), Sırbistan (539 yıl), Karadağ (539 yıl), Bosna-Hersek (539 yıl), Hırvatistan (539 yıl), Makedonya (539 yıl), Slovenya (250 yıl), Romanya (490 yıl), Macaristan (160 yıl), Moldova (490 yıl) ve diğer birçok Avrupa toprağını yönetmiş, kendi kültürünü bu topraklara aktarmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa topraklarına adım atması başta birçok Hıristiyan devleti rahatsız

* Trakya Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Üçüncü Sınıf Öğrencisi

etmiştir. Bu nedenle Meriç Nehri kıyısındaki Sarayakpınar Köyü civarında Sırp İmparatorluğu, İkinci Bulgar İmparatorluğu, Eflak Prensiği, Bosna Banlığı ve Macar Krallığı'nın dâhil olduğu Sırp sındığı veya bilinen diğer adıyla Birinci Meriç Muharebesi yapılmıştır. Osmanlı İmparatorluğu 1364 yılında gerçekleşen bu savaşa 11 bin asker ile katılmış ve 100 bin kişilik kuvvete karşı kesin bir zafer kazanmıştır. Bu savaş sonrasında Çirmen, Plosonik ve Kosova Muharebeleri gerçekleşmiştir. Bu üç savaşta da Osmanlı İmparatorluğu mutlak zafere ulaşmış ve Avrupa'nın merkezine büyük ölçüde yaklaşmıştır. Kosova Muharebesi sırasında suikasta uğrayan I.Murad'ın ardından tahta oğlu Yıldırım Bayezid geçmiştir. Bayezid hem Rumeli topraklarında hem de Anadolu topraklarında birçok fethi imza atmıştır. Bu fetihler Avrupalı Devletleri rahatsız etmiş olacak ki Kutsal Roma İmparatorluğu, Bohemya, Polonya İmparatorluğu, Macaristan İmparatorluğu, Eflak, Bulgar İmparatorluğu, Venedik Cumhuriyeti, Ceneviz Cumhuriyeti, Fransa Krallığı, Navarra ve İspanya birlik halinde son Büyük Haçlı Seferini (Niğbolu Muharebesi) başlatmışlardır. Osmanlı bu savaştan da mutlak galip çıkmıştır. I. Bayezid mutlak galibiyetlerin vermiş olduğu özgüvenle biraz ağır bir dil kullanarak Timur ile mektuplaşmıştır. Ardından Anadolu'da Timur ile karşılaşarak savaşı kaybetmiştir. Bazı tarihçilere göre bu yenilgi Osmanlı'nın en önemli Avrupa zaferi olan İstanbul'un fethini elli yıl kadar geciktirmiştir. İstanbul'un fethi sonrasında ise artık bölgesel bir güçten çok cihan imparatoru olan Osmanlı Devleti, başkentini Edirne'den İstanbul'a taşımıştır. Söz konusu dönemde Osmanlı İmparatorluğu İstanbul Boğazı'nı ve ticaret ağını daha etkin kullanma fırsatı yakalamıştır. Bu sayede Osmanlı, artık Avrupa'nın her bir köşesine adını duyurmayı başarmıştır. İstanbul'un fethi sonrasında Yükseliş Dönemine giren Osmanlı İmparatorluğu Avrupa'daki topraklarını genişletmeye devam etmiştir. Osmanlı İmparatorluğu, 1453 ile 1683 yılları arasında Arnavutluk Savaşları, Bosna'nın Fethi, Hırvatistan Savaşları, Macar Krallığı'nın merkez kısımlarının fethi, Sırbistan'ın Fethi, Venedik Savaşları, Wallach ve Moldova Seferleri, Macaristan Krallığı'nın Fethi, Polonya-Litvanya Savaşları, Habsburg Savaşları ve Büyük Türk Savaşı'na katılmıştır. Osmanlı İmparatorluğu 1700 yılında duraklama dönemine girmiş olup bu tarihten sonra iç karışıklıklarla mücadele etmek zorunda kalmıştır. 1804 yılına gelindiğinde Sırp Ayaklanması olayı yaşanmış ve bunu 1815 senesinde cereyan eden ikinci ayaklanma takip etmiştir. Neticede Sırbistan 1864 yılında bağımsızlığını ilan etmiştir. Sırbistan bağımsızlığını ilan etmeden önce Osmanlı bir vatan toprağını daha kaybetmiştir. 1821'den 1832 yılına kadar süren Yunan Kurtuluş Savaşı, Yunanistan'ın zaferi ile sonuçlanmış ve Osmanlı Yunanistan'ın bağımsızlığını resmen tanımıştır. Bu tarihten sonra Çöküş Dönemine giren Osmanlı İmparatorluğu, 1828'den 1908 yılına kadar Bosna İsyancıları, Arnavutluk İsyancıları, Karadağ Savaşı, Kırım Savaşı, 1862'de Karadağ, Bosna ve Sırbistan ile yeniden bir savaş, 1866 Girit Ayaklanması, 1876 Bulgar İsyanı, 1897 İkinci Girit Ayaklanması ile karşı karşıya kalmıştır. Osmanlı Devleti bu dönemde Avrupa tarafından "Hasta Adam" lakabıyla anılmaya başlamıştır. Balkan Savaşları (1912-1913) ve Arnavutların bağımsızlığını kazanması Osmanlı'nın Avrupa'daki mülklerinin azalmasına ve sınırların bugünkü haline yaklaşmasına neden olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu her ne kadar Birinci Cihan Harbi esnasında yaşanan Çanakkale Savaşı'nı zaferle taçlandırsa da bu savaş sonrasında çok zaman geçmeden tamamen dağılmıştır. Son olarak üç kıtada hüküm süren Devlet-i Aliyye-i Osmaniye, 624 yıl boyunca nice kahramanlara ev sahipliği yapmış ve tarihe adını altın harfler ile kazımıştır.